

פעולת יום הזיכרון לשואה ולגבורה ד-ו

מטרות:

- חיזוק ההבנה שתמיד קיימת **בחירה אנושית** - עידוד חשיבה על אחריות אישית ומוסרית, ביחרת הטוב בכל מצב
- **המשניות הזיכרון** לדורות הבאים - להעמיק את הקשר לסיפור השואה, לדמות הנרצחים ולמורשת הניצולים, ולחזק את המחויבות לזכור, לספר וללמד.
- **הבנת האחריות שלנו** כחברה וקהילה - לפתח מודעות לתפקידנו בעיצוב עולם שמכבד זכויות אדם, מתנגד לשנאה ופועל באומץ מוסרי.

מדריכים יקרים, שימו לב שאחרי הפעולה הזאת ישנה פעולה נוספת עם מטרות דומות בנושא יום השואה שמיועדת לשכבות ז'-ח'. אתם מוזמנים לעבור עליה ולראות אם יש שם משהו שיתאים לחניכים שלכם, לחבר, לשנות ולהוסיף כדי שתצליחו להעביר את הפעולה הכי ומעניינת ומלמדת שאפשר עבור החניכים שלכם.

עזרים

- נספח א' מודפס וגזור מראש
- אבנים קטנות, חרוזים או מדבקות קטנות
- בריסטול או קרטון
- טושים וציוד יצירה
- הדפסת לוגואים של נוער השומר כפור ממספר החניכים בקבוצה

מהלך

1. סבב פתיחה (10 דקות):

כל חניך וחניכה יספרו על משהו טוב שמישהו אחר עשה עבורם ואיך זה גרם להם להרגיש.

2. חברותא: מצבה של מעשים טובים - דוניה רוזן (25 דקות)

רוצה אני לבקשכם שלא תשכחו את המתים.

רוצה אני להתחנן לפניכם ולבקשכם בכל לשון של בקשה שתנקמו את נקמתנו.

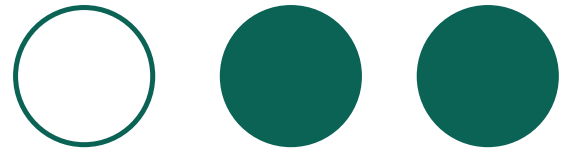
רוצה אני שתקימו יד לנו - מצבה שתגיע עד השמים, ציון שיראה אותו העולם כולו - פסל לא משיש ולא מאבן, אלא ממעשים טובים.

כי מאמינה אני באמונה שלמה, שרק מצבה כזאת עשויה להבטיח לכם ולילדיכם עתיד טוב יותר, ואז לא ישוב אותו רשע שהשתלט על העולם והפך את החיים לגיהנום.

דוניה רוזן

דיון (בחרו 2-4 שאלות)

- מה דוניה מבקשת מאיתנו בקטע?
- למה היא מבקשת את זה, לאור אילו אירועים ונסיבות?
- בדרך כלל כשאנחנו חושבים על המילה "נקמה", אנחנו חושבים על פגיעה במישהו אחר. למה לדעתכם דוניה בחרה לקרוא למעשים טובים בשם "נקמה"? את מי או את מה היא מנצחת בדרך הזו?
- דוניה מבקשת מצבה "לא משיש ולא מאבן". אתם מסכימים איתה שמעשים טובים יכולים להיות מצבה? למה היא חושבת שזאת המצבה הכי טובה ונכונה עבורה ועבור הקהילה שלה?
- הרוע שדוניה חוותה נבט מתוך אנטישמיות. אתם חושבים שהאנטישמיות הזאת עדיין קיימת בעולם היום?
- **דוניה כותבת שהיא "מאמינה באמונה שלמה" שמצבה שעשויה ממעשים טובים תבטיח עתיד טוב יותר. מאיפה אתם חושבים שבמצב כל כך קשה, של רעב, מחלות ואפילו מוות היא מצליחה לשאוב את האמונה שלה בטוב?**

פעולת יום הזיכרון לשואה ולגבורה ד-ו

3. מתודה - החומר ממנו בנויים מעשים טובים (20 דקות)

על הרצפה מפוזרים פתקים עליהם כתובים "החומר ממנו עשויים מעשים טובים", כלומר תכונות שעוזרות לנו (נספח א'). כל חניך וחניכה מקבלים 3 אבנים (או מדבקות). עליהם להסתובב בחדר ולהחליט אילו חומרים הם החומרים הכי חשובים בעניינם כדי שהם יצליחו לעשות מעשים טובים ונכונים. אפשר להדגיש שמעשה טוב נעשה לפעמים כשקל לנו, למשל לעזור לחברה בשיעורי בית, אבל לפעמים גם כשקשה: לסלוח, לקום לקשישה באוטובוס אפילו שאנחנו נורא עייפים, לומר שאנחנו אשמים... אחרי שבחנו את כל הפתקים על הרצפה החניכים יפזרו את האבנים בין התכונות, כך שכל אבן מסמנת כמה חשובה להם אותה תכונה (הם יכולים לשים את כל האבנים על אותה תכונה או לפזר אותן בין 2 או שלוש תכונות). לאחר שכולם הניחו את האבנים, הקבוצה עומדת מסביב ורואה מאילו חומרים בעיניי הקבוצה עשויים מעשים טובים.

דיון קצר (עד 3 שאלות):

- האם היה לכם קשה להחליט איפה להניח את אבני החן שלכם? למה בחרתם דווקא בכוחות האלו?
- כשאנחנו מסתכלים על הרצפה - האם יש כוח שקיבל המון אבנים? מישהו שהניח פה אבן רוצה לספר למה הוא בחר דווקא בתכונה הזאת?
- (מוצאים תכונה שאין לידה אף אבן) אתם חושבים שאין צורך בתכונה הזאת?
- (מוצאים תכונה שרק מישהו אחד הניח לידה אבן) למה בחרת דווקא בתכונה הזאת? איך זה מרגיש להיות היחיד ששם לידה? אתה עדיין חושב שזאת התכונה הכי חשובה כדי לעשות מהעשים טובים? (משבחים את החניך גם אם הוא השאיר את האבן, כי צריך אומץ להביע דעה שונה מהכלל וגם אם שינה את דעתו, גם זה דור מחשבה ואומץ).
- דוניה כתבה ש"רק מצבה כזאת עשויה להבטיח לכם ולילדיכם עתיד טוב יותר". איך הכוח שסימנתם באבן החן שלכם עוזר לבנות את העתיד הזה?

4. חוויה - תעבירי את זה הלאה (25 דקות)

מעצבים פתק קטן (עדיף על נייר קרטון) שבו כתוב "עשית מעשה טוב-תודה לך!" או כל נוסח אחר שתבחרו כקבוצה. מוסיפים למטה: קיבלת את הפתק הקטן הזה כי עשית מעשה טוב ורצינו להודות לך. את הפתק הזה צריך להעביר הלאה לכבוד המעשה הטוב הבא. בצד השני כותבים כמה מילים לבחירתכם על דוניה רוזן ועל הבקשה שלה לבנות מצבה ממעשים טובים. תוסיפו לוגו של נוער השומר (נספח ב). תכינו מספיק פתקים כדי שיהיו אחד או שניים לכל חניכי הקבוצה וגם למדריכים.

5. סיכום (5 דקות)

תפקידנו כחברה וכתנועת נוער היא לדעת להשפיע ולהתמקד בטוב, כמו שדוניה ביקשה מאיתנו, ליצור מצבה של מעשים טובים וכך נשנה את העתיד ואת פני העולם. בסוף הפעולה חשוב להדגיש לחניכים כי בתוך מציאות מורכבת, מלאה אתגרים ואיזודאות, יש דבר אחד שנמצא תמיד בידיים שלנו: **הבחירה בטוב**. לא תמיד נוכל לשנות את כל מה שקורה סביבנו, אבל תמיד נוכל לבחור איך לפעול, איך להגיב, ואיזה ערכים להוביל קדימה. כאשר אנחנו בוחרים לראות את האחר, לפעול באחריות, לגלות אמפתיה ולעשות מעשה קטן של טוב - אנחנו מחזקים את היכולת האישית שלנו להשפיע ומניעים מעגלים רחבים יותר. שינוי לא מתחיל בענק; הוא מתחיל בנו, בהחלטות היומיומיות, בדרך שבה אנחנו מתייחסים אחד לשני ובאומץ לבחור נכון גם כשזה לא הכי קל. התפקיד שלנו כמדריכים הוא להראות לחניכים שהטוב אינו נאיבי - הוא אקטיבי. הוא בחירה. וכשאנחנו בוחרים בו שוב ושוב, אנחנו לא רק משנים את הדרך שבה אנחנו רואים את העולם - אנחנו משנים את העולם עצמו.

פעולת יום הזיכרון לשואה ולגבורה ז-ח

מטרות

- חיזוק ההבנה שתמיד קיימת בחירה אנושית - עידוד חשיבה על אחריות אישית ומוסרית, ביחרת הטוב בכל מצב
- המשכיות הזיכרון לדורות הבאים - להעמיק את הקשר לסיפור השואה, לדמות הנרצחים ולמורשת הניצולים, ולחזק את המחויבות לזכור, לספר וללמד.
- הבנת האחריות שלנו כחברה וכקהילה - לפתח מודעות לתפקידנו בעיצוב עולם שמכבד זכויות אדם, מתנגד לשנאה ופועל באומץ מוסרי.

מדריכים יקרים, שימו לב שלפני הפעולה הזאת ישנה פעולה נוספת עם מטרות דומות בנושא יום השואה שמיועדת לשכבות ד'ו'. אתם מוזמנים לעבור עליה ולראות אם יש שם משהו שיתאים לחניכים שלכם, לחבר, לשנות ולהוסיף כדי שתצליחו להעביר את הפעולה הכי ומעניינת ומלמדת שאפשר עבור החניכים שלכם.

עזרים

- טושים ב-2 צבעים ללוח / טושים ב-2 צבעים ובריסטול
- נספח א' מודפס וגזור מראש
- אבנים קטנות, חרוזים או מדבקות קטנות
- כרטיסיות סיטורציות מודפסות (נספח ג')
- עטים
- חבל או חוט צמר
- אטבי כביסה

מהלך

1. סבב פתיחה - מילים שנשארות איתנו (15 דקות)

מבקשים מחניכים לומר מילים שעולות להם כשהם חושבים על יום השואה. את המילים מתנדב או מתנדבת כותבים על הלוח במסודר אחת אחרי השנייה (למשל: עצב, גטו, צפירה, שתיקה...)

עכשיו המדריכים יציגו את הנושא של היום: "היום אנחנו מציינים את יום הזיכרון לשואה ולגבורה, יום שבו אנחנו זוכרים את מה שקרה ליהודים במלחמת העולם השנייה. בתוך כל החושך הזה, היו אנשים שבחרו להשאיר לנו צוואה של אור. הם האמינו שלמרות הכל, האדם יכול לבחור להיות טוב." מזמינים חניכים שיש להם רעיונות למילים שהפוכות באיזשהו אופן למילים שנכתבו על הלוח לקום ולכתוב בטוש בצבע אחר. למשל ההפך מגטו יכול להיות חברות או מרד. ההפך מצפירה יכול להיות זיכרון... תנו לחניכים דרור לחשוב על מה שגורם להם להרגיש יותר טוב ומאיר בהם תקווה.

2. חברותא: על חופש הבחירה / "אדם מחפש משמעות" / ויקטור פרנקל (25 דקות)

נסיון חיי המחנה מורה לנו, כי יש בידי האדם חופש בחירת פעולה. מצויות דוגמאות רבות, מהן דוגמאות שיש בהן מיסוד הגבורה, המוכיחות לנו, כי אפשר היה לגבור על האפתייה, לדכא את הרגיזות. אדם מסוגל לשמור על שארית של חירות רוחנית, של עצמאות המחשבה, אף בתנאים נוראים אלה של עקה נפשית וגופנית.

אנחנו שהיינו במחנות ריכוז, זוכרים את האנשים אשר היו עוברים מצריף לצריף כדי לעודד רוחם של אחרים, כדי לפרוס להם מפרוסת לחם האחרונה. אולי הם היו מעטים, אך די בהם להוכיח, כי אפשר ליטול מן האדם את הכל חוץ מדבר אחד: את האחרונה שבחירותיות אנוש – לבחור את עמדתו במערכת נסיבות מסוימות, לבור את דרכו.

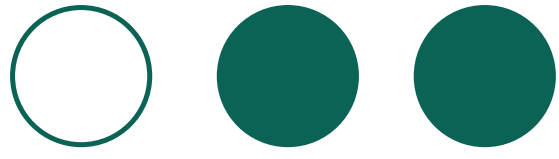
ויקטור פרנקל (1905-1997)

נולד בווינה, אוסטריה. רופא נירולוג ופסיכיאטר, מייסד ה"לוגותרפיה" (אסכולה נוספת לפסיכותרפיה) - שיטה המתמקדת במציאת משמעות לחיים ככוח המניע המרכזי של האדם.

בתקופת השואה שרד ארבעה מחנות ריכוז והשמדה (טרזיינשטט, אושוויץ, קאופרינג וטורקהיים). את ספרו "האדם מחפש משמעות" כתב על בסיס חוויותיו ותצפיותיו במחנות אלו, מתוך ניסיון להבין כיצד ניתן לשמור על צלם אנוש וחירות פנימית בתנאים של סבל קיצוני.

דיון (בחרו 2-4 שאלות)

1. מה קראנו בקטע?
2. פרנקל מדבר על "אפתייה" (חוסר אכפתיות, אדישות). האם לדעתכם קל יותר להיות אדיש כשקשה לנו? מה גורם לאדם להחליט שדווקא "אכפת לו" למרות הכל?
3. מהי לדעתכם "עצמאות מחשבה"? האם זה אומר להחליט לבד, או אולי להצליח לחשוב אחרת ממה שהסביבה מכתובה לנו?

פעולת יום הזיכרון לשואה ולגבורה ז-ח

- פרנקל כותב שאפשר ליטול מהאדם הכל "חוץ מדבר אחד". מהו הדבר הזה במילים שלכם?
- הוא נותן דוגמה על אנשים שנתנו את "פרוסת לחמם האחרונה". במציאות שבה אין אוכל, האם זו בחירה הגיונית? מה אדם מרוויח כשהוא מוותר על משהו פיזי (אוכל) בשביל משהו רוחני (עזרה לאחר)?
- למה לדעתכם הוא קורא ליכולת לבחור עמדה "האחרונה שבחירותינו" לנוש? למה היא האחרונה?
- בחיים ב-2026, לפעמים קל ללכת אחרי הזרם (ברשתות החברתיות, בלחץ חברתי בכיתה). איפה אתם מרגישים שאתם צריכים להשתמש ב"חירות הרוחנית" שלכם כדי לבחור דרך אחרת מכולם?
- **הנאצים ניסו לא רק להשמיד את העם היהודי, אלא לקחת מהם את רוח האדם. לדעתכם האנטישמיות היום עושה משהו דומה?**
- **אתם חושבים שלבור בטוב, לעשות מעשים טובים היא תשובה לאנטישמיות גם היום?**

3. מתודה - החומר ממנו בנויים מעשים טובים (20 דקות)

על הרצפה מפוזרים פתקים עליהם כתובים "החומר ממנו עשויים מעשים טובים", כלומר תכונות שעוזרות לנו (נספח א'). כל חניך וחניכה מקבלים 3 אבנים (או מדבקות). עליהם להסתובב בחדר ולהחליט אילו חומרים הם החומרים הכי חשובים בעניינם כדי שהם יצליחו לעשות מעשים טובים ונכונים. אפשר להדגיש שמעשה טוב נעשה לפעמים כשקל לנו, למשל לעזור לחברה בשיעורי בית, אבל לפעמים גם כשקשה: לסלוח, לקום לקשישה באוטובוס אפילו שאנחנו נורא עייפים, לומר שאנחנו אשמים... אחרי שבחנו את כל הפתקים על הרצפה החניכים יפזרו את האבנים בין התכונות, כך שכל אבן מסמנת כמה חשובה להם אותה תכונה (הם יכולים לשים את כל האבנים על אותה תכונה או לפזר אותן בין 2 או 3 תכונות). לאחר שכולם הניחו את האבנים, הקבוצה עומדת מסביב ורואה מאילו חומרים בעיניי הקבוצה עשויים מעשים טובים.

דיון קצר (עד 3 שאלות):

- האם היה לכם קשה להחליט איפה להניח את אבני החן שלכם? למה בחרתם דווקא בכוחות האלו?
- כשאנחנו מסתכלים על הרצפה - האם יש כוח שקיבל המון אבנים? מישהו שהניח פה אבן רוצה לספר למה הוא בחר דווקא בתכונה הזאת?
- (מוצאים תכונה שאין לידה אף אבן) אתם חושבים שאין צורך בתכונה הזאת?
- (מוצאים תכונה שרק מישהו אחד הניח לידה אבן) למה בחרת דווקא בתכונה הזאת? איך זה מרגיש להיות היחיד ששם לידה? אתה עדיין חושב שזאת התכונה הכי חשובה כדי לעשות מהעשים טובים? (משבחים את החניך גם אם הוא השאיר את האבן, כי צריך אומץ להביע דעה שונה מהכלל וגם אם שינה את דעתו, גם זה דור מחשבה ואומץ).
- פרנקל כתב שהאדם יכול לבור את דרכו. איך הכוח שסימנתם באבן שלכם עוזר לכם 'לבור דרך' של טוב ביום-יום שלכם?

4. חווייה: "קולקציית הבחירות" - מיצג קבוצתי (20 דקות)

מניחים על הרצפה "בנק של סיטואציות" מהיומיום (למשל: "מישהו פתח קבוצת חרם בווטסאפ", "המורה צעקה עליי ליד כולם", "ראיתי מישהו שיושב לבד בהפסקה") (נספח ג') כל חניך וחניכה בוחרים סיטואציה אחת או כמה סיטואציות, הופכים את הדף לצד השני וכותבים מה הבחירה שלהם בסיטואציה - לא מה ש"נכון" להגיד, אלא מה היו עושים או כבר עשו בתוך המצב הזה. כל אחד תולה את הכרטיס שלו על חבל שנתלה במרכז החדר או צמוד לקיר, בצורה שאפשר לסובב ולראות את שני הצדדים: מצד אחד סיטואציה ומצד שני את התגובה. אחרי שכולם סיימו נותנים לחניכים כמה דקות לעבור ולקרוא מה שכולם כתבו. אפשר להוסיף תגובה אפשרית נוספת אם לא התחברתם לתגובה הראשונה.

דיון

- כשעברתם בין הכרטיסים, האם ראיתם סיטואציה אחת שקיבלה כמה תגובות שונות לגמרי? מה זה מלמד אותנו על "חופש הבחירה" בתוך אותה מציאות?
- האם היו תגובות שמישהו כתב שהפתיעו אתכם? שגרמו לכם לחשוב: "וואלה, לא חשבתי שאפשר להגיב ככה"?
- האם היו סיטואציות שהרגשתם שבהן ה"מרחב" לבחור הוא קטן מאוד? (למשל, כשכולם מסביב צועקים או לוחצים).

5. סיכום

היום עברנו מסע בין העבר להווה. התחלנו במילים הקשות של יום השואה, וסיימנו בסיטואציות שקורות לנו כל יום בווטסאפ או בבית הספר.

ויקטור פרנקל לימד אותנו שיעור אדיר: הוא הראה לנו שגם כשמנסים לקחת מהאדם הכל: את הבגדים שלו, את האוכל שלו ואת החופש שלו - נשאר לו "החופש האחרון". **החופש להחליט מי הוא יהיה בתוך המצב הזה.**

החבל שתלוי כאן בחדר הוא ההוכחה למה שהוא כתב. ראינו שעל כל קושי, על כל "גירוי" מעצבן או פוגע אם זה בכיתה, בווטסאפ או אפילו אנטישמיות שאנחנו חווים דרך הרשתות, יש לנו הרבה דרכים להגיב. המרחב הזה, השנייה הזו שבה אתם עוצרים ובוחרים לא להיות אדישים, לא להיות "אוטומטיים" ולא ללכת אחרי הזרם - זה המרחב שבו אתם הכי חופשיים בעולם.

שאלה למחשבה (בלי לענות בקול, פשוט לצאת איתה):

כשאתם יוצאים מהחדר הזה עכשיו, ומישהו יגיד לכם משהו שלא נעים לשמוע, או שתראו מישהו שזקוק לעזרה - מה יעזור לכם לזכור שיש לכם את החופש "לבור את דרככם", ולזכור שיש פה אנשים שיכולים לעזור לכם לקחת את הבחירה הנכונה ולהיות האנשים שאתם רוצים להיות?

אומץ

הקשבה

יכולת לומר
ההפך מכולים

סובלנות

כנות

עידוד

ויתור

אחריות

רְגִישׁוּת

עֲמִידָה

בְּלִחָץ

נֶאֱמָנוּת

יִדְעָרָה

לְנֶאֱמָרִי

עין

טובה

נדיבות

אכפתיות

סלחנות

רעות

אמפתיה

עמידה מול
גזענות
ואנטישמיות

צירפו אותך לקבוצת ווטסאפ חדשה
של הכיתה בלי אחת הבנות, מתכננים
שם תוכניות בלי שהיא יודעת

חברים שלך יושבים בפינה וצוחקים
על ילד מהשכבה שקצת שונה
מכולם. הם קוראים לך לבוא
ולהצטרף לרדת עליו איתם.

חברים לוחצים עליך לעשות משהו
שגורם לך להרגיש ממש לא בנוח
(למשל לשלוח פתקי אהבה שקריים
למישהו מהכיתה/להכניס אבנים
לתיק של מישהו שאתם לא אוהבים
בזמן טיול)

בהפסקה את/ה רואה חניך מהקבוצה
יושב לבד על הספסל ונראה ממש
עצוב, בזמן שכל שאר הקבוצה
משחקת כדורגל ונהנית.

המורה האשימה אותך שהפרעת
בשיעור והוציאה אותך מהכיתה,
למרות שזאת בכלל היתה הילדה
שישבה לידך.

המדריך במועדון העיר לך הערה ליד
כולם על משהו ששכחת לעשות,
והרגשת ממש מושפלת/ת.

מישהו פרסם את התשובות למבחן
ממש חשוב שאת/ה לא בטוח/ה
שאת/ה מוכן/ה אליו.

עשית משהו לא בסדר (למשל:
שברת משהו במועדון בטעות) ואף
אחד לא ראה. את/ה יכול/ה פשוט
להמשיך הלאה כאילו כלום לא קרה.

התאמת ממש חזק למשהו (נבחרת,
תפקיד בהצגה, מבחן) ובסוף לא
הצלחת. את/ה מרגיש/ה תסכול ענק.

את/ה עובר/ת ביישוב ורואה שכן
מבוגר שמנסה לסחוב סלים כבדים
מהרכב הביתה, אבל את/ה בדיוק
בדרך לפגוש חברים ומאחר/ת.

את/ה אחרי יום ארוך וכל מה שבא
לך זה ללכת הביתה לנוח. בדרך
את/ה רואה כלב ממש מפוחד שברור
שהלך לאיבוד.

יוצר תוכן שאת/ה ממש אוהב/ת
ועוקב/ת אחריזו כבר הרבה שנים
העלה תוכן אנטישמי.

